

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΒΑΜΒΑ

Ἡ ἱστορία μιᾶς μικρῆς οἰκοδομῆς ποὺ γκρεμίζεται τώρα στὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου, «Ἐνταῦθα ἔζησε καὶ ἀπέθανε ὁ Ἀλέξανδρος Παγκραθῆς». — Ἐκ Γραφεῖα τῆς «Ἐστίας», τῆς «Ἐβδομάδος», τοῦ σατυρικοῦ «Ἀστέρω». — Ἡ συγγραφή τῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων τῆς περασμένης γενεᾶς. — Ἀγνωστα ἐπιπέδια. — Ἐνας δημοσιογράφος εἶδος τῆς Κελεσοῦς τῆς Ρόδου! — Ὁ Νικ. Μαυρογενῆς καὶ ὁ θανατοπέιντης κατάδικος, κλπ. κλπ.

ΝΑ μωρὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, ποὺ καταδαρίζεται τώρα γιὰ νὰ χτισθῆ ὀργανοεισθητικῶς, ἔχει τὴν ἱστορία του. Ἐλθε τὸ παραλείψω τῆς Λαϊκῆς Τραπέζης γνωστότατο σὲ ὄλου τοῦ παλαιοῦ Ἀθηναίου γιὰ τὸ ρόλο ποὺ ἔπαιξε στὰ γράμματα. Στὸ σπίτι αὐτὸ πέθανε ὁ Νεόφυτος Βάμβα, μέγας τοῦ Γένους διδάσκαλος, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Παγκραθῆς — γιὰ τὸν ὅσον μάλιστα εἶχε ἐντεταχθῆ ἔκει ἀναγνωστικῆς λέξι. Τὸ κατὰ πάτωμα τοῦ σπιτοῦ εἶχε τροποποιηθῆ στὰ χρόνια μας κα' ἐρησιόμεινε ὡς ζαχαροπλαστεῖο τῶν ἀδελφῶν Τοῦτα. Ἀλλὰ ποὺ πενήντα ἔτην ἔσαν ἔκει τὰ γραφεῖα...

λογικῆς κινήσεως, ὁ Γ. Κασδῶνης, ὁ περίφημος ἐκδότης καὶ σοφὸς βιβλιόφιλος.

Ὅταν ὁ Γ. Κασδῶνης παρεχώρησε τὴν ἰδιοκτησία τῆς «Ἐστίας» στοὺς Νικ. Πολίτην καὶ Γ. Δροσίνη, τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ μεταφέρθησαν στὸ σπίτι τοῦ κ. Δροσίνη, ποὺ ἦσαν ἔκει ποὺ χτίστη ἀργότερα τὸ μέγαρο τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης, στὴν ὁδὸν Πετρούπολης.

Κατὰ τὴν τελευταία αὐτῆς περιόδου ἔζησαν μὴ συνεργάτες νεώτεροι λόγιοι, π. χ. ὁ Μητσάκης, ὁ Μάνος, ὁ Κροσσάκης καὶ ἄλλοι. Ἡ «Ἐστία» ἔπαιρνε νέα μορφή, συγχρονίζονταν.

Ἄλλ' ἂς ξαναγυρίσουμε στὸ ἱστορικὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Μετὰ τὴν μετακίνηση τῆς «Ἐστίας», στὸ ἰσόγειο ἐγκατεστάθησαν τὰ γραφεῖα ἄλλου περιοδικοῦ: τῆς «Ἐβδομάδος», ποὺ στὴν ἀρχὴ τὴν ἐπέδιδε ὁ κ. Δημ. Καστοπούλογος καὶ ἀργότερα τὴν ἀνέλαβε ὁ κ. Ἰω. Δασιβέργης. Ἡ «Ἐβδομάς» ἦταν περιοδικὸ οἰκονομικὸ — ἂς ποῦμε. Ἀντὶ τούτου ἔκει ἦσαν ἀγνωστα ὀνόματα τῶν λογογράφων. Ἦθελαν ν' ἀναδείξουν ταλέντα νέα, ποιετὰ καὶ δημοσιογράφους ἀγνωστοὺς στὸ Ἕλληρικὸ κοινὸ. Ἐν τοῖσις, ἡ «Ἐβδομάς» ἦταν περισσότερο κερδοσκοπικὴ στὴν καθαρότητα, ἐνῶ ἡ «Ἐστία» ἔκανε βαθμιαίως παραχωρήσεις ἐπὶ δημοτικῆ γλώσσα.

Ἀλλὰ ποὺ πενήντα ἔτην ἔσαν ἔκει τὰ γραφεῖα τῆς «Ἐστίας», τοῦ ἀρίστου ἐκείνου φιλολογικοῦ περιοδικοῦ, ποὺ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Παύλο Δισυρήν, ποὺν περιέλαβε στὴν ἰδιοκτησία τοῦ Γεωργίου Κασδῶνη. Ἡ «Ἐστία» ἔχει σημαντικὴ ἱστορία. Στὴν ἐποχὴ τῆς ἦσαν δ.τι. σήμερα «Ἡ Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων» τοῦ Παρισίου. Συνεκέντρωνε τοὺς καλύτερους λογοτέχνες καὶ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἔκδοσις τῆς ἦταν ἐκτετατὸς ἐκλεκτῆ, Ἀκαδημαϊκῆ. Κανενὸς νέου συγγραφέως ἄφθο δὲν γινόταν δεκτὸ. Ἐπείκει ν' ἀποχτήσῃ κανεὶς προτιμητέα κάποια ἔργα, γιὰ νὰ καταχωρηθῆ ἔργο του ἐπὶ τῆς «Ἐστίας». Ἄφθοι, διηγήματα, ποιήματα, μὲ ἀγνωστες ἢ ἀφομοιωστές ἱστογραφίαι, ἀφήναν ἴσα στὸ καλὸν τῶν ἀγροστων. Τὸ νὰ μὴ κανεὶς ἐπὶ τῆς «Ἐστίας», ἐθεωρεῖτο περὶ ἀναγνώσις, καθήκοντος.

Στὰ γραφεῖα τῆς ἐνεκέντρωνόνταν κάθε μέρα — καὶ μάλιστα τὰ δευτὰ — οἱ γνωστότεροι λόγιοι τῆς ἐποχῆς. Τέτοιον φιλολογικὸν ἐνεκέντρον δὲν ἴσχυει σήμερα. Σὲ κείνὸ τὸ χωριότατο ἰσόγειο ἔβλεπε κανεὶς τὸν Ἀγγελο Βιάχο νὰ γράφῃ τὰ κριτικὰ ἄρθρα τοῦ ἢ νὰ μεταφράζῃ μυστηριώδη τῆς ἀγαπῆς τὸν Γεωργίου Σάνης, τοὺς καθηγητὰς Νικόλαο Πολίτη, Σπύρο Λάμπρο, τὸν Ἀγγελο Παράσχο, τὸν Δημήτριον Βελέα — ὅταν ἐργάζαν ἀπὸ τὸ Παρτίο στὰς Ἀθήνας — τὸν Γεώργιο Βιζυρό, τὸν Ἀντώνιο Μυλιωράκη, ὁ ὅποιος, ἂν καὶ σοφὸς ἱστοριογράφος, δὲν ἔγινε καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου γιὰτὶ δὲν εἶχε...δίπλωμα. Ἐγιναν ὅμως καθηγηταὶ μερικοὶ μαθηταὶ του!

Στὰ κατοπιὰ χρόνια, τὰ γραφεῖα τῆς «Ἐστίας» συνεκέντρωναν τοὺς νεώτερους λόγιους, ποὺ τότε ἦσαν ἑπιταξιασθῆ τῆς λογοτεχνίας, τύποι ὅμοιοι ἄλλοι ἐν τῷ Χωρῷ τῶν Σωάν καὶ ἄλλοι ἴσθιν, μὲ ἔτοιμο τὸ δάσκαλον γιὰ τὸ πᾶν ταπεινὸ. Ἐκεῖ ἔβλεπε κανεὶς τὸν Μπίσην Ἀννίνο, τὸν Ἰωάννη Πολίτη, τὸν Ἰωαννίνο Πουδελόγην, τὸν Γεωργ. Σεντόπουλο, τὸν Γεώργιον Δροσίνη, τὸν Κωστὸ Παλαιῶ καὶ ἄλλους. Καὶ οὐρανόματι ἀνεύριστοσε ὅλις αὐτῆς τῆς φιλίας, σχετικῶς μὲ τὴν ἀσχημά τῆς πικρῆ πείσεως, καὶ γι' αὐτὸ μὲ θυρὸ σταθερὸ ἀπάντησε:

— Αὐθέντα μου, εἶμαι γέρος κα' εἶσαι νέος... Ἐγὼ ἔχω ἕξ ἄλλου νόμιμη γυναῖκα, ποὺ θὰ μοῦ βγάλῃ τὰ μάτια, ἂν τῆς πᾶσι μιὰ ἄλλη στὸ σπίτι... Ἐγὼ δὲν ἔχω εἰς χάρι, εἶσαι παντοῦρος, κα' ἂν παντρευθῆς μὲ ὄσο αὐτὴ τὴν πρῆξιόμαστα, τὴν ὄμορφη, καμιά δὲν θὰ τοῖμῃσι νὰ σοῦ κἀν παρατήρησι... — Καὶ ποῦς μὲ βεβαιώνει ὅτι θὰ βγῆ ὄμορφη αὐτὴ ἢ ἀποτρόπαιη κοκκοβάγια; μουσιόρισε ὁ χαλιρῆς θλιβερά.

Ὁ βεζύρης κροσσάκος τὸ μακρὸν ὄραμα του μὲ ἀμνηχανία, ἀλλὰ δὲν ἔβγαλε μιὰ λέξη. Καὶ ὁ ἄμοιρος χαλιρῆς, νοσητῶνος παρὸς ὁ σύντροφός του θὰ προτιμᾶσε νὰ μείνῃ διὰ βίου πελαγῶς, παρὰ νὰ παντρευθῆ τὴν κοκκοβάγια, ἀναγκάστηκε στεναίνοντας νὰ τῆς ὁμοσθῆ ἐκείνος ἀλώνια πᾶσι καὶ νὰ τὴν ἀγαλιάσῃ τρυφερά... — Δὲν βγήκε χαμῆνος ὄμοιος. Ὡ, τοῦ θάνατος, ἀμείσως οἱ διὸ πελαγῶ πᾶσαν τὴν πρῶτὴ του μορφή κα' ὁ πανευτυχῆς χαλιρῆς εἶδε ἐπὶ τὴν ἀγαλιά τὸν τὴν ποὺ πενήντα ἔτην ἔσαν ἔκει τὰ γραφεῖα τῆς «Ἐστίας»! Καὶ ἐνὶ τὴν ὁδηγῶσε τώρα θριαμβικτικῶς στὸ παλάτι του, ὁ βεζύρης τὸν ὄκαλοῦθεσε σικυρτὸς καὶ ξεροκαταπίνοντας ἀπὸ ἀμνηχῆ θλίψη...

Ὁ Νεόφυτος Βάμβα

ἔζησε τὴν ἀδεια ἀπὸ τὸν διευθυντὴ τῶν φυλακῶν καὶ κλειστῆς στὸ ἴδιο κελλί μὲ τὸν κατάδικον ἀπὸ νορῆς. Ὅλη τὴ νύχτα ὁ Μαυρογενῆς καὶ ὁ κατάδικος ἐτρογγύονταν, ἀλληλοπαρηγοροῦμενοι ἐδῶ τὸ μάτωμα τοῦ κόσμου τούτου, ὅπως ἔγραφε ὁ Μαυρογενῆς κατόπιν. Καὶ τὸ πρωῒ, ποὺ ἦθε ἢ φρουρὰ νὰ πάθῃ τὸν κατάδικον γιὰ τὴ λαμπιόμα, βρῆκε καὶ τοὺς διὸ νὰ κομῶνται ἀμέριμοι!...

Διὸ δὲκαλῆρες φιλολογικῆς γενεᾶς ἐτέρασαν ἀπὸ τὸ ταπεινὸ αὐτὸ σπίτι, ποὺ ἐπὶ τὴν ἀρχὴ ἦταν ἰδιοκτησία τοῦ Βάμβα. Ἐκεῖ ἔδου πρῶτα γραφοῦνται ποιήματα, κατόπιν γίνθη τὸ ζαχαροπλαστεῖο Τοῦτα, γιὰ νὰ σερβιρῆται πάστες καὶ κρουασόνες. Καὶ σήμερα ἡ σκαπνὴ τοῦ ἐργατῆ τοῦ γκρεμίζει, γιὰ νὰ χτισθῆ ἐπὶ τῆς θέσι τοῦ πολιτικοῦ, καὶ πρῶτῃ καταβάσθη ἡ μαρμαρινὴ λέξι, ποὺ θίμειζε στὸ διαβάθῃ δι' ὁ σπῆ τὸ σπίτι τῆς ἦσε καὶ πέθανε ὁ σοφὸς καὶ ποιητῆς Ἀλέξανδρος Παγκραθῆς. «Τὰ πάντα ρεῖ» — δια περνοῦν, ἔπος εἶπε καὶ ὁ Ἡρόδοτος.